

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Янаки Боянов Стоилов,

преподавател в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“, член на научното жури,

за дисертационния труд на Дилян Цветанов Начев – докторант в ЮФ на същия университет за получаване на образователната и научна степен „доктор“

професионално направление „Право (Теория на държавата и правото.
Политически и правни учения)“

на тема „ Злоупотреба с право (понятие, приложно поле, последици)“

Представеният дисертационен труд съдържа увод, четири глави, заключение и използвана литература – в обем от 108 страници. Темата е развита последователно като се започва с понятието, определено положително и чрез разграничение с най-близките до злоупотребата с право институти – правонарушението, злоупотребата с власт, заобикалянето на закона и симулацията. След това е направен анализ на злоупотребата с право в прецедентната и в континенталната правна система. Разгледано е приложното поле на злоупотребата с право в българската правна система, в правната система на Европейския съюз и според Европейската конвенция за защита на правата... Накрая са посочени юридическите последици от злоупотребата с право.

Проблемът за злоупотребата с право се отнася към реалното битие и упражняването и използването на субективното право. Според автора злоупотребата с право е юридически факт – упражняване на субективното право в противоречие с правния ред. От формална гледна точка това е правомерно поведение, но от социална – в конкретните условия е недопустимо. Затова отговорът на въпроса кога е налице злоупотреба с право не може да се даде а priori, а е свързан с конкретни правни случаи и с конкретния правен ред. Тази характеристика на злоупотребата с право придава както теоретично, така и практично значение на темата. Съчетава концептуалните с конкретни въпроси. Авторът сполучливо комбинира тези две страни в дисертацията чрез прилагане на сравнителноправен анализ и анализ на съдебната практика, особено тази на Съда на Европейския съюз.

Тази дисертация е първото монографично изследване на злоупотребата с право у нас и то от общотеоретични позиции. Темата е актуална като проблематика и като анализ на съвременните възгледи и съдебна практика в България и в ЕС.

Дисертантът отбелязва, че злоупотребата с право е ограничение на определено право по отношение начина на конкретното му упражняване. Това се отнася за повечето права, с изключение на две категории субективни права – така наречените

статични права, които не се упражняват в юридическия смисъл на думата, и т.нар. дискреционни права, които са проява на неподлежаща на оценка правна власт.

Съгласен съм с автора, че институтът на злоупотребата с право се противопоставя на правния формализъм и съответно предотвратява упражняване на субективното право в разрез с неговото социално предназначение.

Докторантът обосновава злоупотребата с право като комбинира две позиции. Едната, която нарича обективна, е социалното предназначение и оттук социалната оправданост на правата. Другата включва правни принципи, които са израз на установени ценности, чрез които се обосновава злоупотребата с право.

Дилян Начев изтъква, че при злоупотребата с право притежателят на субективното право от формална гледна точка действа в пределите на правните предписания, но в действителност го упражнява в противоречие с правния ред.

Според мен от прилагането на тази гледна точка следва, че злоупотреба с право се констатира в някои от случаите на съприкосновение на субективното право със социалната среда. В пределите на чисто позитивното правно мислене тя би била невъзможна. В същото време юридическото значение на злоупотребата с право се дължи на инструментариума, чрез който тя се обосновава. Този инструментариум се състои от правни принципи. Оттук мога да направя извода, че злоупотребата с право се изразява в нарушаване на определен правен принцип. Следователно правните принципи освен като средство на юридическо обосноваване са и обект на самото нарушаване.

Дисертантът отделя специално внимание на злоупотребата с право в англо-саксонската и романо-германската правни системи. Проследява злоупотребата с право в отраслите на континенталната правна система. Анализира двата вида злоупотреба с право в рамките на ЕС – за приложимостта на определен национален правен ред и за извличане на облаги от неправомерно позоваване на разпоредби на правото на ЕС в хармонизираните сфери, т.е. класическата злоупотреба с право.

Трудът съдържа няколко приноса към поставената тема в общата теория на правото: в изясняване на понятието злоупотреба с право; в обобщаване на злоупотребата с право в различните отрасли на българското право; в теоретичния анализ на съдебната практика за злоупотребата с право в ЕС и за злоупотребата с право на жалба пред Европейския съд по правата на човека.

Благодарение на отличната юридическа и езикова подготовка на Дилян Начев изложението е логически обосновано и добре построено. Той е използвал значителна по обем литература – теоретична и съдебна практика - национална и европейска на няколко езика.

Изложението е задълбочено и аналитично. Коментиранията становища са поставени в контекста на авторските тези. Не се търси самоцелно увеличаване на обема

на труда. Стилът е много добър. Поставените проблеми са последователно развити и обосновани.

Както всяко теоретично изследване и това повдига допълнителни, но важни въпроси.

Вярно е, че темата за субективното право не е била предмет на самостоятелно изследване в българската правна теория, но тя, както добре личи от направените позовавания, е застъпена в нашата правна литература, включително като част от проблема за съотношението право – морал.

Злоупотребата с право е определена като противоправно поведение, като форма на неправомерност. Струва ми се, ако градираме термините, че противоправността означава пряко нарушаване на изискванията на правните норми и съвпада с правонарушението, а неправомерността е отклонение от изискванията на правото, без непременно това да представлява негово нарушение. Държа обаче да отбележа, че терминологията, която използва авторът е достатъчно изяснена и последователно употребявана.

Интересен е въпросът, когато Европейският съд констатира и постановява решение, че е нарушено правото на справедлив процес в разумен срок, дали националният орган, допуснал това, злоупотребява с предоставената му дискреция да определя времето, необходимо за решаване на определен казус.

Поставям също въпроса допустимо ли е да се говори за злоупотреба с правото като явление, като регулативно средство, т.е. с обективното право, а не само с отделни субективни права. Този въпрос може да се постави както по отношение на националното, така и на международното право.

Очаквам от автора след успешното изследване на злоупотребата с право да продължи с поставяне на проблема за злоупотребата с власт и с властови правомощия.

Авторефератът сполучливо резюмира съдържанието на изследването. В края на автореферата са направени изводите, част от които насочват към приносите на труда, които вероятно от скромност авторът не е назвал по този начин.

Представена е декларация за оригиналност на изследването.

Дисертацията на Дилян Цветанов Начев на тема „Злоупотреба с право (понятие, приложно поле, последици)“ заедно с посочените публикации поставя и разработва важен за общата теория на правото и за юридическата практика проблем. Тя обогатява правната теория, показва високо ниво на подготовка и познаване на специализираната литература от страна на автора. Той проявява аналитични способности, задълбочено и критично мислене.

Рецензията на труда заслужава категорично положителна оценка и отговаря на законовите изисквания за получаване на образователната и научна степен „доктор по право“. Затова предлагам на научното жури да приеме решение Дилян Цветанов Начев да получи образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление „право“.

16.08.2016 г.

Доц. д-р Янаки Стоилов